

EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

13. detsember 2005 *

Kohtuasjas C-78/03 P,

mille esemeks on Euroopa Kohtu põhikirja artikli 56 alusel 19. veebruaril 2003 esitatud apellatsioonkaebus,

Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad: J. Flett ja V. Kreuzschitz, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis,

apellatsioonkaebuse esitaja,

teised menetluspoolel:

Saksamaa Liitvabariik, esindaja: M. Lumma,

menetlusse astuja esimeses kohtuastmes,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum eV, asukoht Borken (Saksamaa),
esindaja: professor M. Pechstein,

hageja esimeses kohtuastmes,

EUROOPA KOHUS (suurkoda),

koosseisus: president V. Skouris, kodade esimehed P. Jann, C. W. A. Timmermans,
A. Rosas, K. Schiemann ja J. Makarczyk, kohtunikud C. Gulmann (ettekandja), A. La
Pergola, J.-P. Puissochet, P. Küris, E. Juhász, E. Levits ja A. Ó Caoimh,

kohtujurist: F. G. Jacobs,
kohtusekretär: R. Grass,

arvestades kirjalikku menetlust,

olles 24. veebruari 2005. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Euroopa Ühenduste Komisjon taotleb oma apellatsioonkaebuses Euroopa Ühenduste Esimese Astme Kohtu 5. detsembri 2002. aasta otsuse tühistamist

kohtuasjas T-114/00: Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum v. komisjon (EKL 2002, lk II-5121; edaspidi „edasikaevatud kohtuotsus”), millega kohus jättis rahuldamata komisjoni poolt esitatud vastuvõetamatuse vastuväite Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum eV (õiguse ja omandi kaitse ühing; edaspidi „ARE”) hagi suhtes, milles paluti tühistada komisjoni 22. detsembri 1999. aasta otsus riigiabi lubamise kohta EÜ asutamislepingu artiklite 87 ja 88 (endised artiklid 92 ja 93) alusel (EÜT 2000, C 46, lk 2; edaspidi „vaidlustatud otsus”) ja käsitleti Saksamaa uutes liidumaades maa omandamise kava.

Õiguslik raamistik

- 2 EÜ artikli 87 lõike 1 kohaselt:

„Kui käesolevas lepingus ei ole sätestatud teisiti, on igasugune liikmesriigi poolt või riigi ressurssidest ükskõik missugusel kujul antav abi, mis kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, soodustades teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist, ühisturuga kokkusobimatu niivõrd, kuivõrd see kahjustab liikmesriikidevahelist kaubandust.”

- 3 EÜ artikli 88 lõike 2 esimeses lõigus on sätestatud:

„Kui komisjon leiab pärast asjassepuutuvatelt isikutelt selgituste küsimist, et riigi poolt või riigi ressurssidest antav abi ei sobi ühisturuga kokku artikli 87 järgi või et sellist abi kasutatakse valel eesmärgil, siis otsustab komisjon, et asjassepuutuv riik peab säärase abi lõpetama või muutma seda komisjoni määratud tähtaja jooksul.”

4 EÜ artikli 88 lõikes 3 on sätestatud:

„Komisjoni informeeritakse kõikidest plaanidest abi määramise või muutmise kohta piisavalt aegsasti, et ta võiks avaldada oma arvamuse. Kui komisjon arvab, et mingi selline plaan ei sobi ühisturuga kokku artikli 87 järgi, algatab ta viivitamata lõikes 2 ettenähtud menetluse. Asjassepuutuv liikmesriik ei tohi rakendada kavatsatud meetmeid enne, kui nimetatud menetluse järgi on tehtud lõplik otsus.”

Vaidluse aluseks olevad asjaolud

- 5 ARE on ühendus, mis koondab põllu- ja metsamajanduse valdkonna omandiprobleemidega kokku puutuvaid rühmitusi, küüditatud ja sundvõõrandamise läbi omandist ilma jäetud isikuid, tööstuse, käsitöö ja kaubanduse rüüstamise ohvraid, samuti väikesi ja keskmise suurusega ettevõtteid, mille asukoht oli endises nõukogude okupatsioonitsoonis või endises Saksa Demokraatlikus Vabariigis.
- 6 Pärast Saksamaa taasühendamist aastal 1990 läks ligikaudu 1,8 miljonit hektarit põllu- ja metsamajandusmaad Saksa Demokraatliku Vabariigi omandist üle Saksamaa Liitvabariigi omandisse.
- 7 Vastavalt kompenseerimisseadusele (Ausgleichsleistungsgesetz), mis moodustab kahju hüvitamise ja kompensatsioonide maksmise seaduse (Entschädigungs- und Ausgleichsleistungsgesetz; edaspidi „EALG”) artikli 2 ja jõustus 1. detsembril 1994, võisid erinevatesse kategooriatesse kuuluvad isikud hinnaga, mis jäi alla poole

tegelikust turuväärtusest, omandada endises Saksa Demokraatlikus Vabariigis asuvat põllumajandusmaad, mida haldas Treuhandanstalt, avalik-õiguslik organisatsioon, mille ülesanne oli endise Saksa Demokraatliku Vabariigi ettevõtete ümberkorraldamine. Sellesse kategooriasse kuulusid eesõiguse alusel ning tingimusel, et nad elasid kohapeal 3. oktoobril 1990 ja neil oli 1. oktoobril 1996 pikaajaline rendileping varem riigi omandis olnud maale, mis kuulus erastamisele Treuhandanstalt poolt, need isikud, kellel oli rendileping talupidamiseks, kes olid endiste põllumajanduslike kooperatiivide õigusjärglased, kelle vara oli sundvõõrandatud aastatel 1945–1949 või Saksa Demokraatliku Vabariigi ajal ja kes tegelevad pärast seda taas maaharimisega, ning uustalupidajad, keda kirjeldatakse kui maale elama asunud isikuid, kes ei ole varem omanud maad uute liidumaade territooriumil. Teise eelistusena kuulusid sellesse kategooriasse enne 1949. aastat sundvõõrandatud vara endised omanikud, kellele vara ei ole tagastatud ja kes ei ole selle asukohas alustanud põllumajanduslikku tegevust. Viimati nimetatud isikud said omandada ainult maad, mida esimese eelistusega isikud ei ole ostnud.

- 8 Kõnealune seadus nägi ühtlasi ette võimaluse eesõigusega omandada metsamaad ning määratles selleks õigustatud isikute kategooriad.
- 9 Saksamaa ja ka teiste liikmesriikide kodanikelt maa omandamise kava kohta saadud kaebuste alusel algatas komisjon 18. märtsil 1998 ametliku kontrollimenetluse EÜ asutamislepingu artikli 93 lõike 2 alusel (nüüd EÜ artikli 88 lõige 2; EÜT 1998, C 215, lk 7).
- 10 20. jaanuari 1999. aasta otsusega 1999/268/EÜ maa omandamise kohta kompenseerimisseaduse alusel (EÜT L 107, lk 21; edaspidi „20. jaanuari 1999. aasta otsus“), mis on vastu võetud nimetatud ametliku kontrollimenetluse tulemusena, tunnistas komisjon eespool nimetatud maa omandamise kava ühisturuga kokkusobimatuks selles osas, milles selle alusel antav abi on seotud 3. oktoobril 1990 kohapeal elamise

tingimusega ja ületab põllumajandusmaa omandamiseks antava toetuse ülemmäära, mis põllumajandusmaa omandamisel väljaspool ebasoodsaid piirkondi on 35% vastavalt nõukogu 20. mai 1997. aasta määrusele (EÜ) nr 950/97 põllumajandusstruktuuride tõhustamise kohta (EÜT L 142, lk 1). Kompenseerimiseseadusega ette nähtud 3. oktoobril 1990 kohapeal elamise tingimuse kohta märgib komisjon eelkõige järgmist:

„[...] seadus annab eelise uute liidumaade füüsilistele ja juriidilistele isikutele nende isikute ees, kellel ei ole Saksamaal elu- ega asukohta, ning võib seega rikkuda artiklites [43 EÜ] kuni [48 EÜ] sätestatud diskrimineerimiskeeldu.

Kui vastab tõele, et kõigil ühenduse kodanikel oli *de jure* võimalik tõendada, et nende alaline elukoht 3. oktoobril 1990 oli [endise Saksa Demokraatliku Vabariigi] territooriumil, siis *de facto* täitsid selle nõude peaaegu eranditult ainult Saksamaa kodanikud, kelle endine elukoht asus just uutes liidumaades.

Seega oli nimetatud tingimusel välistav toime kõigi isikute suhtes, kes ei vastanud kriteeriumile, mille kohaselt (peamine) elukoht pidi asuma [endise Saksa Demokraatliku Vabariigi] territooriumil.

[...]

Eristav kriteerium „elukoht kohapeal 3. oktoobril 1990” võib olla õigustatud vaid siis, kui see on samal ajal nii vajalik kui ka sobiv seadusandja poolt taotletava eesmärgi saavutamiseks.

[...]

Eesmärk oli [...] kava abil soodustada huvitatud isikuid või nende perekondi, kes olid [Saksa Demokraatlikus Vabariigis] aastakümneid elanud ja töötanud.

[...]

Selle eesmärgi saavutamiseks ei olnud siiski tarvis määrata kohapeal elamist määravaks kuupäevaks 3. oktoobrit 1990. Kompenseerimisseaduse artikli 3 lõike 1 alusel oli maa omandamise kavas lubatud osaleda ka neil maale elama asunud isikutel ja juriidilistel isikutel, kellel oli 1. oktoobril 1996 pikaajaline rendileping varem riigi omandis olnud maale, mis kuulus erastamisele Treuhandanstalt poolt.

Kontrollimenetluse käigus juhtisid huvitatud isikud komisjoni tähelepanu sõnaselgelt asjaolule, et valdav enamik pikaajalistest rendilepingutest on sõlmitud idasakslastega [...].

Seega on selge, et isegi kui pidada seadusandja seatud eesmärki (idasakslaste osalemine maa omandamise kavas) legitiimseks, ei oleks 3. oktoobri 1990. aasta kuupäeva määramata jätmine selle saavutamist praktiliselt takistanud.”

- 11 Komisjon kohustas 20. jaanuari 1999. aasta otsuse artiklitega 2 ja 3 Saksamaa Liitvabariiki nõudma ühisturuga kokkusobimatuks tunnistatud ja juba antud abi tagasi ning selle kava alusel uut abi enam mitte andma.

- 12 Sama otsuse resolutiivosa on sõnastatud järgmiselt:

„Artikkel 1

Kompenseerimiseaduse artiklis 3 nimetatud maa omandamise kava ei sisalda abi, kuna selle sätted käsitlevad üksnes kompensatsioon sundvõõrandamise või sellega samaväärsete [avaliku võimu] toimingute eest ning antav tasu on võrdne nimetatud sekkumisega tekitatud varalise kahjuga või sellest väiksem.

Artikkel 2

Abi sobib ühisturuga kokku selles osas, milles see ei ole seotud 3. oktoobril 1990 kohapeal elamise tingimusega, ja selles osas, milles on arvestatud põllumajandusmaa omandamiseks väljaspool ebasoodsaid piirkondi antava toetuse 35% ülemmäära vastavalt nõukogu [...] määrusele nr 950/97.

Abi, mis on seotud 3. oktoobril 1990 kohapeal elamise tingimusega või ületab põllumajandusmaa omandamiseks väljaspool ebasoodsaid piirkondi antava toetuse 35% ülemmäära vastavalt nõukogu [...] määrusele nr 950/97, on ühisturuga kokkusobimatu.

Saksamaa on kohustatud tühistama teises lõigus nimetatud abi ja seda enam mitte andma.

Artikkel 3

Saksamaa nõuab kahe kuu jooksul tagasi artikli 2 teises lauses nimetatud ühisturuga kokkusobimatu abi, mida ta on andnud. Tagasimaksmine toimub Saksamaa menetlusnormide kohaselt, hõlmates intressi, mis on arvestatud abi andmise kuupäevast alates vastavalt regionaalabi meetmete hindamise ajal kehtinud viitemäärale.

[...]”.

- 13 Pärast 20. jaanuari 1999. aasta otsuse vastuvõtmist koostas Saksamaa seadusandja omandiseaduse parandamise seaduse (Vermögensrechtsergänzungsgesetz) eelnõu, millega tunnustati osaliselt kehtetuks ja muudeti maa omandamise kavas ette nähtud korda. Eelnõust nähtub, et 3. oktoobril 1990 kohapeal elamise nõue tühistati ja kehtestati abi andmise ülemmäär 35% (st kõnealuse maa ostuhinnaks kehtestati selle tegelik väärtus, mida on vähendatud 35% võrra). Peamine nõue maa alandatud hinnaga omandamiseks oli edaspidi pikaajalise rendilepingu olemasolu.
- 14 Uus seaduseelnõu tehti komisjonile teatavaks ja vaidlustatud otsusega anti sellele EÜ artikli 88 lõikes 2 sätestatud kontrollimenetlust algatamata luba. Nimetatud otsuse punktis 123 sedastab komisjon järgmist:

„Arvestades Saksamaa ametiasutuste esitatud tagatise tegi komisjon kindlaks, et maaressursse on diskrimineerimise täielikuks kaotamiseks piisavalt ning EALG [esialgse sõnastuse] alusel sõlmitud lepinguid ei tarvitse tühistada. Kuigi uus

regulatsioon sisaldab jätkuvalt sätteid, mille kohaldamine muudel võrdsetel alustel soodustab idasakslasi, teenivad need eelistused uute liidumaade põllumajanduse ümberkujundamise eesmärki ja tagavad selle kõrval, et soodsat regulatsiooni saavad kasutada ka huvitatud isikud või nende perekonnad, kes on Saksa Demokraatlikus Vabariigis aastakümneid elanud ja töötanud. Komisjon tunnistas oma 20. jaanuari 1999. aasta otsuses selle eesmärgi legitiimsust ega ole seda vaidlustanud.”

- 15 Selle seisukohaga tõrjus komisjon kriitikat, mida ta oli 20. jaanuari 1999. aasta otsuse pärast saanud paljudelt huvitatud isikutelt, kelle arvates maa omandamise kava oli ka ilma 3. oktoobril 1990 kohapeal elamise nõudeta ikka veel diskrimineeriv pikaajalise rendilepingu omamise nõude tõttu, sest selle nõude tagajärjel säilis kohapeal elamise kriteerium ja omandamiseks vabade maade hulk osutus ebapiisavaks.
- 16 Pärast vaidlustatud otsusega loa andmist maa omandamise kavale võttis Saksamaa seadusandja omandiseaduse parandamise eelnõu seadusena vastu.

Menetlus Esimese Astme Kohtus ja edasikaevatud kohtuotsus

- 17 ARE algatas Esimese Astme Kohtu kantseleisse 2. mail 2000 saabunud hagiavaldu-sega menetluse vaidlustatud otsuse tühistamiseks.

- 18 Komisjon esitas Esimese Astme Kohtu kantseleisse 20. juunil 2000 saabunud eraldi dokumendina vastuvõetamatuse vastuväite, mis tugines esiteks sellele, et vaidlustatud otsus ei puuduta ARE-t otseselt ega isiklikult, ja teiseks on ARE kuritarvitanud menetlust.
- 19 Esimese Astme Kohtu neljanda, laiendatud koja esimees rahuldab 9. novembri 2000. aasta määrusega Saksamaa Liitvabariigi taotluse astuda menetlusse komisjoni nõuete toetuseks.
- 20 Esimese Astme Kohus lükkas edasikaevatud kohtuotsusega tagasi vastuvõetamatuse vastuväite, millega komisjon oli hagi vaidlustanud.
- 21 Edasikaevatud kohtuotsuse punktis 45 tuleb kohus meelde, et vaidlustatud otsus on vastu võetud EÜ artikli 88 lõike 3 alusel, ilma et komisjon oleks algatanud sama artikli lõikes 2 sätestatud ametlikku kontrollimenetlust. Lisaks leiab Esimese Astme Kohus, et seega oleks tulnud käsitleda, et vaidlustatud otsus puudutab ARE-t otseselt ja isiklikult, kui esiteks on tema hagiavaldus suunatud kõnealuses lõikes 2 sätestatud menetluslike õiguste kaitsele ja kui teiseks ilmneb, et tal on asjaspeutuva isiku tunnused viimati mainitud sätte tähenduses.
- 22 Edasikaevatud kohtuotsuse punktis 47 märgib Esimese Astme Kohus, et „hageja ei ole sõnaselgelt väitnud, et komisjon on rikkunud EÜ artikli 88 lõikes 2 sätestatud [ametlikku kontrolli]menetlust ja takistanud selles sättes ette nähtud menetluslike õiguste kasutamist. Siiski tuleb käesoleva hagi toetuseks esitatud tühistamist põhistavaid väiteid, eelkõige kodakondsuse alusel diskrimineerimise keelu rikkumist käsitlevat väidet, tõlgendada selliselt, et nendega on taotletud vaidlustatud meetmete ühisturuga kokkusobivuse pinnalt tõusetunud tõsiste raskuste tuvastamist, ja neist

raskustest tulenevalt tekkis komisjonil kohustus algatada ametlik [kontrolli] menetlus”.

- 23 Selles osas järeltas Esimese Astme Kohus edasikaevatud kohtuotsuse punktis 49, et „hagi tuleb niisiis tõlgendada selliselt, nagu heidaks see komisjonile ette, et vaatamata tõsistele raskustele asjaomase abi ühisturuga kokkusobivuse hindamisel ei algatanud ta EÜ artikli 88 lõikes 2 sätestatud ametlikku [kontrolli]menetlust, ja nagu selle lõpus sisalduv analüüs taotleks kõnealuse lõikega lubatud menetluslike õiguste kaitset”.
- 24 Küsimuses, kas ARE on huvitatud isik EÜ artikli 88 lõike 2 mõttes, märkis Esimese Astme Kohus edasikaevatud kohtuotsuse punktis 52, et „kuna hageja on ühendus, tuleb esmalt uurida, kas selle liikmed on asjassepuutuvad isikud EÜ artikli 88 lõike 2 mõttes. Teatud kategooria isikute kollektiivsete huvide kaitseks asutatud ühendus ei saa olla EÜ artikli 230 neljanda lõigu tähenduses otseselt ja isiklikult puudutatud selle kategooria üldisi huve puudutavast toimingust, välja arvatud erilistel asjaoludel, nagu näiteks teatud roll asjaomase õigusakti vastuvõtmisele eelnenud [ametlikus kontrolli]menetluses (tagapool punktid 65 ja järgmised), ja järelikult ei ole tema poolt oma liikmete nimel esitatud tühistamishagi vastuvõetav, kui liikmetel puudub individuaalne kaebeõigus (Euroopa Kohtu 14. detsembri 1962. aasta otsus liidetud kohtuasjades 19/62–22/62: *Fédération nationale de la boucherie en gros et du commerce en gros des viandes jt v. nõukogu*, EKL 1962, lk 943, ja 2. aprilli 1998. aasta otsus kohtuasjas C-321/95 P: *Greenpeace Council jt v. komisjon*, EKL 1998, lk I-1651, punktid 14 ja 29; Euroopa Kohtu 18. detsembri 1997. aasta määrus kohtuasjas C-409/96 P: *Sveriges Betodlares ja Henrikson v. komisjon*, EKL 1997, lk I-7531, punkt 45; [Esimese Astme Kohtu 21. märtsi 2001. aasta] otsus kohtuasjas T-69/96: *Hamburger Hafen- und Lagerhaus jt v. komisjon*, [EKL 2001, lk II-1037], punkt 49)”.
- 25 Esimese Astme Kohus sedastas edasikaevatud kohtuotsuse punktis 63, et „tuleb tunnustada [ARE] kaebeõigust käesoleva hagi esitamiseks [tema liikmete] nimel, kellel asjassepuutuvate isikutena EÜ artikli 88 lõike 2 mõttes oleks olnud õigus seda esitada individuaalselt”.

26 Edasikaevatud kohtuotsuse punktid 65–70 on sõnastatud järgmiselt:

„65 Lisaks tuleb tõdeda, et hagejat võib lugeda [vaidlustatud] otsusest isiklikult puudutatuks ka selles osas, milles ta tugineb oma kaebeõigusele, kuna nimetatud otsus mõjutas tema läbirääkijaseisundit (vt Euroopa Kohtu 2. veebruari 1988. aasta otsus liidetud kohtuasjades 67/85, 68/85 ja 70/85: Van der Kooy jt v. komisjon, EKL 1988, lk 219, punktid 19–25, ja 24. märtsi 1993. aasta otsus kohtuasjas C-313/90: CIRFS jt v. komisjon, EKL 1993, lk I-1125, punktid 29 ja 30; Esimese Astme Kohtu [12. detsembri 1996. aasta] otsus kohtuasjas T-380/94: AIUFFASS ja AKT v. komisjon [EKL 1996, lk II-2169], punkt 50, ja 29. septembri 2000. aasta otsus kohtuasjas T-55/99: CETM v. komisjon, EKL 2000, lk II-3207, punkt 23).

66 Hageja võttis tõesti aktiivselt osa ametlikust kontrollimenetlusest, mille tulemusena võeti vastu 20. jaanuari 1999. aasta otsus, samuti mitteametlikest aruteludest selle elluviimise üle, ning tegi seda aktiivselt, mitmekülgset ja teaduslikele ekspertiisidele tuginedes. Ka komisjon mõõnis, et hageja mõjutas otsustusprotsessi ja edastas huvipakkuvat teavet.

67 Järelikult oli hagejal kui eespool punktis 65 osutatud kohtupraktika mõttes isiklikult puudutatud isikul õigus esitada tühistamishagi eelnimetatud ametliku menetluse tulemusena vastu võetud otsuse peale, kui see otsus oleks olnud ebasoodne hageja poolt esindatavate huvide seisukohalt.

68 Nagu komisjon kohtuistungil kinnitas, puudutab [vaidlustatud] otsus „eranditult ja otseselt komisjoni varasema otsuse elluviimist”, st 20. jaanuari 1999. aasta otsuse elluviimist. Seega on [vaidlustatud] otsus otseselt seotud 20. jaanuari 1999. aasta otsusega.

- 69 Arvestades nende kahe otsuse vahelist seost ja olulist arutelupartneri rolli, mida hageja täitis 20. jaanuari 1999. aasta otsusega lõpetatud ametlikus menetluses, on hageja individualiseeritud nimetatud otsuse suhtes ja see laieneb paratamatult [vaidlustatud] otsusele ka juhul, kui hageja ei olnud kaasatud komisjoni kontrolli, mille tulemusena viimati nimetatud otsus on vastu võetud. Seda seisukohta ei lükka ümber seik, et antud juhul ei olnud 20. jaanuari 1999. aasta otsus vastuolus hageja poolt kaitstavate huvidega.
- 70 Kõigest eelnevast järeldub, et hageja on isiklikult puudutatud eespool punktis 42 viidatud kohtupraktika mõttes.”

Menetlus Euroopa Kohtus ja poolte nõuded

27 Komisjon palub oma apellatsioonkaebuses Euroopa Kohtul:

- tühistada vaidlustatud otsus;
- lahendada kohtuasi lõplikult ja jätta ARE esitatud hagi vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata, kuna vaidlustatud otsus ei puuduta hagejat isiklikult EÜ artikli 230 neljanda lõigu tähenduses, või
- saata kohtuasi tagasi Esimese Astme Kohtule vastuvõetavuse küsimuse lahendamiseks;

— mõista ARE-lt välja mõlema kohtuastme kohtukulud.

28 ARE palub Euroopa Kohtul:

— jätta apellatsioonkaebus tervikuna rahuldamata;

— mõista komisjonilt välja apellatsiooniastme kohtukulud.

29 Euroopa Kohtu kantseleis 21. mail 2003 registreeritud seisukohaga teatas Saksamaa Liitvabariik Euroopa Kohtule, et tal ei ole esitada muid märkusi kui need, mis sisalduvad komisjoni apellatsioonkaebuses, ja et ta ei esita kirjalikke märkusi eraldi dokumendina.

Edasikaevatud kohtuotsuse tühistamise nõue

30 Komisjon esitas oma apellatsioonkaebuse toetuseks seitse väidet õiguslike vigade kohta, mis Esimese Astme Kohus on teinud, kui ta:

— tuvastas, et vaatamata oma üldkohaldatavusele puudutab vaidlustatud otsus ARE-t isiklikult ja mõjutab teda või tema mõningaid liikmeid mingi neile omase erilise tunnuse tõttu või nende erilise olukorra tõttu, mis neid kõikidest teistest isikutest eristab;

- tugines oma järeldustes asjaolule, et tingimuse osas, mille kohaselt osapool peab olema isiklikult puudutatud, on individualiseerimise kriteerium seoses konkurentsisuhetega erinev vastavalt sellele, kas tegemist on EÜ artikli 88 lõike 2 või sama artikli lõike 3 alusel vastu võetud otsustega, nii et vastuvõetavuse küsimuses kohaldatakse erinevaid kriteeriume;

- kohaldas konkurentsisuhteid puudutavat kriteeriumi, mille kohaselt toiming peab mõjutama ARE konkurentsiseisundit, see on aga erinev ja leebem Euroopa Kohtu poolt seatud kriteeriumist, mille kohaselt see seisund peab olema tunduvalt mõjutatud;

- esitas omal algatusel ning komisjoni, esimeses kohtuastmes menetlusse astuja või ARE arvamust ära kuulamata fakti- ja õigusväite, mis ei sisaldunud hagiavalduses;

- tuvastas, et ARE läbirääkijaseisundit on kahjustatud ja seega tuleb käsitleda, et vaidlustatud otsus puudutas teda isiklikult;

- ei esitanud piisavalt selgelt põhjendusi, millel edasikaevatud kohtuotsus rajaneb;

- tuvastas vastukäivalt ühelt poolt, et komisjon ei kuulunud riigiabi käsitlevate õigusaktidega reguleeritud menetluste raames ära ARE arvamust, ja teiselt poolt, et teda võeti kuulda sel määral, et ta omandas läbirääkija seisundi.

Esialgused märkused

- 31 Enne apellatsioonkaebuse toetuseks esitatud fakti- ja õigusväidete uurimist tuleb meenutada sätteid, mis reguleerivad riigiabi käsitleva komisjoni otsuse adressaadiks oleva liikmesriigi kõrval teiste isikute õigust nimetatud otsuse peale edasi kaevata.
- 32 Vastavalt EÜ artikli 230 neljandale lõigule võib füüsiline või juriidiline isik teisele isikule adresseeritud otsuse peale edasi kaevata vaid juhul, kui see otsus teda otseselt ja isiklikult puudutab.
- 33 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt ei saa teised isikud, kes ei ole otsuse adressaadid, väita, et nad on isiklikult puudutatud, välja arvatud juhul, kui otsus mõjutab neid mingi neile omase erilise tunnuse tõttu või erilise faktilise olukorra tõttu, mis neid kõikidest teistest isikutest eristab, ning seega individualiseerib neid sarnaselt selle otsuse adressaatidega (vt eelkõige 15. juuli 1963. aasta otsus kohtuasjas 25/62: Plaumann *v.* komisjon, EKL 1963, lk 197, 223; 19. mai 1993. aasta otsus kohtuasjas C-198/91: Cook *v.* komisjon, EKL 1993, lk I-2487, punkt 20, ja 29. aprilli 2004. aasta otsus kohtuasjas C-298/00 P: Itaalia *v.* komisjon, EKL 2004, lk I-4087, punkt 36).
- 34 Riigiabi käsitleva komisjoni otsusega seonduvalt tuleb meenutada, et EÜ artiklis 88 sätestatud riigiabi kontrollimise korra kohaselt tuleb eristada ühelt poolt eelkontrolli faasi selle artikli lõike 3 alusel, mille eesmärk on vaid võimaldada komisjonil esimese arvamuse kujundamist asjaomase abi ühisturuga osalise või täieliku kokkusobivuse küsimuses, ja teiselt poolt sama artikli lõikes 2 nimetatud kontrolli. Ainult selle kontrolli raames, mis peab komisjonil võimaldama hankida asjas täielikku teavet kõigi asjaolude kohta, näeb EÜ asutamisleping ette komisjoni kohustuse küsida

asjassepuutuvatelt isikutelt selgitusi (eespool viidatud otsus kohtuasjas Cook v. komisjon, punkt 22; 15. juuni 1993. aasta otsus kohtuasjas C-225/91: Matra v. komisjon, EKL 1993, lk I-3203, punkt 16, ja 2. aprilli 1998. aasta otsus kohtuasjas C-367/95 P: komisjon v. Sytraval ja Brink's France, EKL 1998, lk I-1719, punkt 38).

- 35 Kui komisjon leidis EÜ artikli 88 lõikes 2 sätestatud ametlikku kontrollimenetlust algatamata sama artikli lõike 3 alusel vastu võetud otsusega, et abi sobib kokku ühisturuga, siis selle menetluse protsessuaalsed tagatised on kindlustatud vaid siis, kui õigustatud isikutel on võimalus vaidlustada otsus ühenduste kohtus (eespool viidatud otsused kohtuasjades Cook v. komisjon, punkt 23; Matra v. komisjon, punkt 17, ja komisjon v. Sytraval ja Brink's France, punkt 40). Sel põhjusel tunnistab kohus vastuvõetavaks tühistamishagi, mille EÜ artikli 88 lõike 2 mõttes asjassepuutuv isik on sellise otsuse peale esitanud, tagamaks osutatud sättest tulenevate menetluslike õiguste kaitse (eespool viidatud otsused kohtuasjades Cook v. komisjon, punktid 23–26, ning Matra v. komisjon, punktid 17–20).
- 36 EÜ artikli 88 lõike 2 mõttes asjassepuutuvateks isikuteks, kellel on seega EÜ artikli 230 neljanda lõigu alusel õigus esitada tühistamishagi, on isikud, ettevõtjad ja ühendused, kelle huve abi andmine puudutab, st peamiselt abi saajaga konkureerivad ettevõtjad ja kutseala organisatsioonid (vt eelkõige eespool viidatud otsus kohtuasjas komisjon v. Sytraval ja Brink's France, punkt 41).
- 37 Seevastu kui hageja vaidlustab abi hindamise otsuse põhjendatuse seisukohalt, siis ainuüksi asjaolu, et teda võib pidada asjassepuutuvaks isikuks EÜ artikli 88 lõike 2 tähenduses, ei ole hagi vastuvõetavaks tunnistamisel piisav. Ta peab veel näitama, et ta on erilises olukorras eespool viidatud kohtuotsuse Plaumann v. komisjon mõttes. Nii oleks see juhul, kui vaidlustatud otsusega antud abi oleks oluliselt mõjutanud

hageja seisundit turul (vt selle kohta 28. jaanuari 1986. aasta otsus kohtuasjas 169/84: Cofaz jt v. komisjon, EKL 1986, lk 391, punktid 22–25, ja eespool viidatud määrus kohtuasjas Sveriges Betodlares ja Henrikson v. komisjon, punkt 45).

- 38 Komisjoni apellatsioonkaebuse toetuseks esitatud fakti- ja õigusväiteid tuleb uurida neid õiguslikke asjaolusid arvestades.
- 39 Esmalt tuleb uurida neljandat ja viiendat väidet.

Neljas fakti- ja õigusväide

Poolte argumendid

- 40 Komisjon toob oma neljandas väites esile, et Esimese Astme Kohus esitas oluliste menetlusnormide rikkumist käsitleva uue fakti- ja õigusväite, kui ta leidis, et ARE taotles oma hagiavalduses EÜ artikli 88 lõikest 2 tulenevate menetluslike õiguste kaitset. Pealegi ei olnud komisjonil kunagi võimalust kasutada oma kaitseõigust selles küsimuses.
- 41 ARE vaidleb vastu, et kui Esimese Astme Kohus tõlgendas tema hagiavaldust selliselt, et see on suunatud ametliku kontrollimenetluse algatamata jätmise vastu, siis ta juhindus menetlusökoonomia põhimõttest. Tegelikult piiras ta selle ühenduse esialgse taotluse ulatust komisjoni kasuks. Komisjon leiab ühtlasi, et tema argumendid vaidlustatud otsuse ebaseaduslikkuse kohta osutavad „tõsistele

raskustele" asjaomaste meetmete ühisturuga kokkusobivuse tuvastamise osas. Igal juhul võib ühenduste kohus omal algatusel uurida küsimust, kas EÜ artikli 88 lõikes 2 sätestatud ametliku kontrollimenetluse algatamata jätmisega on rikutud kõnealuse ühenduse menetluslikke õigusi. Seega ei ole asjakohane komisjoni argument, mille kohaselt on ta jäetud ilma võimalusest end kaitsta ametliku kontrollimenetluse algatamata jätmisest tuleneva väite vastu. Lõpuks on komisjon täielikult vaidlustanud ARE liikmete seisundi abi saajate konkurendina ja seega nende seisundi asjassepuutuva isikuna ametlikus kontrollimenetluses, kuid see seisund omab olulist tähtsust hinnangu andmisel küsimuses, kas isik on isiklikult puudutatud.

Euroopa Kohtu hinnang

42 Edasikaevatud kohtuotsuse punktides 3, 6, 8, 9, 66 ja 68 nähtub, et:

— 20. jaanuari 1999. aasta otsusega, mis on vastu võetud EÜ artikli 88 lõikes 2 sätestatud kontrollimenetluse tulemusena, tunnistas komisjon EALG-ga ette nähtud maa omandamise kava ühisturuga kokkusobimatuks selles osas, milles selle alusel antav abi on seotud 3. oktoobril 1990. aastal kohapeal elamise tingimusega ja ületab põllumajandusmaa omandamiseks antava toetuse ülemmäära, mis põllumajandusmaa omandamisel väljaspool ebasoodsaid piirkondi on 35% vastavalt määrusele nr 950/97. Kompenseerimisseaduses ette nähtud 3. oktoobril 1990. aastal kohapeal elamise tingimust täpsemalt käsitledes märgib komisjon eelkõige järgmist:

— seadus annab eelise uute liidumaade füüsilistele ja juriidilistele isikutele nende isikute ees, kellel ei ole Saksamaal elu- ega asukohta, ning võib seega rikkuda EÜ artiklites 43–48 sätestatud diskrimineerimiskeeldu;

- kui vastab tõele, et kõigil ühenduse liikmesriikide kodanikel oli *de jure* võimalik tõendada, et nende alaline elukoht 3. oktoobril 1990 oli endise Saksa Demokraatliku Vabariigi territooriumil, siis *de facto* täitsid selle nõude peaaegu eranditult ainult Saksamaa kodanikud, kelle endine elukoht asus just nimetatud territooriumil;

- isegi kui pidada legitiimseks seadusandja seatud eesmärki, nimelt idasakslaste osalemist maa omandamise kavas, ei oleks 3. oktoobri 1990. aasta tähtpäeva määramata jätmine selle saavutamist praktiliselt takistanud;

- pärast 20. jaanuari 1999. aasta otsuse vastuvõtmist koostas Saksamaa seadusandja omandiseaduse parandamise seaduse eelnõu, millest nähtub, et 3. oktoobril 1990 kohapeal elamise nõue tunnistati kehtetuks ja kehtestati abi andmise ülemmäär 35% (st kõnealuse maa ostuhinnaks kehtestati selle tegelik väärtus, mida vähendati 35% võrra). Peamine nõue maa alandatud hinnaga omandamiseks oli edaspidi pikaajalise rendilepingu olemasolu, mis juba sisaldus paljudes EALG-s sätestatud tingimustes;

- uus seaduseelnõu tehti komisjonile teatavaks ja vaidlustatud otsusega anti sellele EÜ artikli 88 lõikes 2 sätestatud kontrollimenetlust algamata luba;

- ARE võttis aktiivselt osa ametlikust kontrollimenetlusest, mille tulemusena võeti vastu 20. jaanuari 1999. aasta otsus, samuti mitteametlikest aruteludest selle elluviimise üle, ning tegi seda aktiivselt, mitmekülgsest ja teaduslikele

ekspertiisidele tuginedes. Ka komisjon mõõnis, et hageja mõjutas otsustusprotsessi ja edastas huvipakkuvat teavet;

— vaidlustatud otsus puudutab 20. jaanuari 1999. aasta otsuse elluviimist.

- 43 Seega on fakt, et ARE võis esitada ja esitas oma märkused ametlikus kontrollimenetluses, mille tulemusena võeti vastu 20. jaanuari 1999. aasta otsus, ning sellel ühendusel oli menetluse käigus võimalus esile tõsta, et EALG-ga kehtestatud abimeetmed on ühisturuga kokkusobimatud nimelt seetõttu, et abi andmine on seatud sõltuvusse tingimustest, mis võivad rikkuda kodakondsuse alusel diskrimineerimise keeldu. Samuti on fakt, et selle otsusega tunnistas komisjon EALG-s sätestatud maa omandamise kava ühisturuga kokkusobimatuks eriti selles osas, milles selle alusel antav abi on seotud 3. oktoobril 1990 kohapeal elamise tingimusega, sest see tingimus võib rikkuda kodakondsuse alusel diskrimineerimise keeldu, ning et pärast selle otsuse tegemist anti vaidlustatud otsusega, mis käsitleb 20. jaanuari 1999. aasta otsuse elluviimist, luba Saksamaa seadusandja seaduseel nõule, millega tunnistati kehtetuks just 3. oktoobril 1990 kohapeal elamise nõue.
- 44 Neil asjaoludel ilmneb, et edasikaevatud kohtuotsuse punktides 47 ja 49 sisalduvatel Esimese Astme Kohtu järeldustel, mille kohaselt isegi kui puudub sõnaselge väide, et komisjon on rikkunud EÜ artikli 88 lõikes 2 sätestatud menetluse algatamise kohustust, siis arvestades tühistamishagi toetuseks esitatud väiteid, tuleb hagi tõlgendada selliselt, nagu heidaks see komisjonile ette, et vaatamata tõsiste raskuste asjaomase abi ühisturuga kokkusobivuse hindamisel ei algatanud ta

osutatud sättes ette nähtud ametlikku kontrollimenetlust, ja nagu selle lõpus sisalduv analüüs taotleks kõnealuse sättega lubatud menetluslike õiguste kaitset, puudub igasugune objektiivne alus.

- 45 Hagiavalduse sellist tõlgendamist, mis toob kaasa hagi eseme ümberkvalifitseerimise, ei saa tõesti läbi viia ainuüksi niisugusel põhjendusel nagu edasikaevatud kohtuotsuse punktis 47, mille kohaselt tühistamishagi toetuseks esitatud väited, eelkõige kodakondsuse alusel diskrimineerimise keelu rikkumist käsitlev väide, taotlevad tegelikult nimetatud abi ühisturuga kokkusobivuse pinnalt tõusetunud tõsiste raskuste tuvastamist, ja et neist raskustest tulenevalt tekkis komisjonil kohustus algatada ametlik menetlus.
- 46 Pealegi ei ole Esimese Astme Kohus kuidagi kindlustanud ARE esitatud fakti- ja õigusväidete omapoolset tõlgendust, mis viis hagi eseme määratlemisele nii, nagu ta seda tegi.
- 47 Kõnealuste fakti- ja õigusväidete sellise tõlgenduse selgitamine oli seda olulisem, et nagu Esimese Astme Kohus edasikaevatud kohtuotsuse punktis 39 sedastas, kinnitas ARE oma hagiavalduses, et tal on vaidlustatud otsuse tühistamiseks isiklik huvi, mis seisneb selles, et kui kodakondsuse alusel diskrimineerimise keeldu kohaldada selle ranges tähenduses, tuleks maa uuesti ümber jagada ja selle ühenduse liikmetel oleksid maa saamiseks paremad võimalused, andes sellega mõista, et kodakondsuse alusel diskrimineerimise täieliku keelu rikkumisel põhinev väide on seotud vaidlustatud otsuse põhisisuga ja mitte asjaoluga, et EÜ artikli 88 lõikes 2 sätestatud ametlikku kontrollimenetlust ei ole algatatud.

- 48 Eelnevat arvestades tuleb ühtlasi tõdeda, et antud asjas ei ole komisjonile antud võimalust vastata väitele, mis põhineb ARE menetluslike õiguste rikkumisel.
- 49 Siit järeldub, et Esimese Astme Kohus leidis ekslikult, et ARE oli varjatult esitanud fakti- ja õigusväite, mille kohaselt komisjon rikkus kohustust algatada EÜ artikli 88 lõikes 2 sätestatud ametlik kontrollimenetlus.
- 50 Seega tuleb komisjoni poolt tema apellatsioonkaebuse toetuseks esitatud neljanda väitega nõustuda.

Viies fakti- ja õigusväide

Poolte argumendid

- 51 Käsitledes edasikaevatud kohtuotsuse punkte 65–69, milles Esimese Astme Kohus leiab, et hagejat võib lugeda vaidlustatud otsusest isiklikult puudutatuks põhjusel, et nimetatud otsus mõjutas tema läbirääkijaseisundit, märgib komisjon esmalt, et Esimese Astme Kohus on teinud ilmse faktivea, kuna kõnealune ühendus ei ole sellist argumenti kunagi esitanud, samuti rikkunud õigusnorme, kuna Esimese Astme Kohtul ei olnud õigust omistada hagejale juriidilisi argumente, millele hageja ise ei ole tuginenud. Seejärel vaidlustab komisjon Esimese Astme Kohtu järeldused, mille kohaselt ARE osalemine haldusmenetluses, mille tulemusena võeti vastu

vaidlustatud otsus, muutis selle ühenduse läbirääkijaks, kellel on kaebeõigus isikliku huvi kaitseks. Lõpuks tegi Esimese Astme Kohus faktilise vea ja rikkus õigusnorme, kui ta leidis, et 20. jaanuari 1999. aasta otsus ei ole ARE huvidega vastuolus.

- 52 ARE leiab, et Esimese Astme Kohtule esitatud hagiavalduses tugines ta esmasele ja mitte oma liikmete õigustest tuletatud kaebeõigusele, kuna kutsealase organisatsioonina on tal iseseisev asjassepuutuva isiku seisund ametlikus kontrollimenetluses, mida komisjon ei algatanud. Nimetatud ühendus rõhutab ühtlasi, et Esimese Astme Kohus tõlgendas mõistlikult kohtupraktikas kasutatavat läbirääkija mõistet, kui ta pidas vajalikuks kohaldada seda mõistet tema aktiivsele osalemisele 20. jaanuari 1999. aasta otsusele eelnenud ametlikus kontrollimenetluses.

Euroopa Kohtu hinnang

- 53 Edasikaevatud kohtuotsuse punktis 40 on märgitud, et ARE „lisab, et isegi kui Esimese Astme Kohus leiab, et ta ei ole ettevõtete või ettevõtjate ühendus, tuleks teda lugeda vaidlustatud otsusest isiklikult puudutatuks, tulenevalt tema läbirääkijaseisundist komisjoni ees ja menetluses osalemisest”.
- 54 Komisjoni hinnangul ei ole ARE seega kunagi tuginenud oma läbirääkijaseisundile, et tunnustataks tema kaebeõigust vaidlustatud otsuse peale hagi esitamiseks. Pealegi ei ole nimetatud ühendus komisjoni sellekohaseid argumente sõnaselgelt vaidlustanud.

- 55 Igal juhul tuleb tõdeda, et tehioلود, millest lähtudes Esimese Astme Kohus käsitles ARE-t isikuna, keda vaidlustatud otsus isiklikult puudutab, kuna see mõjutab tema läbirääkijaseisundit, ei saa olla sellise seisundi määratlemiseks piisavad.
- 56 Selles osas tuleb tõdeda, et asjaolu, et ARE võttis aktiivselt osa ametlikust kontrollimenetlusest, mille tulemusena võeti vastu 20. jaanuari 1999. aasta otsus, samuti mitteametlikest aruteludest selle elluviimise üle, ning tegi seda aktiivselt, mitmekülgset ja teaduslikele ekspertidele tuginedes, samuti asjaolu, et tal oli nimetatud menetluses olulise arutelupartneri roll, et vaidlustatud otsus on otseselt seotud 20. jaanuari 1999. aasta otsusega, ja et ka komisjon möönis, et hageja mõjutab otsustusprotsessi ja edastas huvipakkuvat teavet, ei võimalda pidada hagejat selliseks läbirääkijaks, nagu oli Landbouwschap kohtuasjas, milles on tehtud eespool viidatud Van der Kooy jt v. komisjon kohtuotsus, või Comité international de la rayonne et des fibres synthétiques (CIRFS) kohtuasjas, milles on tehtud eespool viidatud CIRFS jt v. komisjon kohtuotsus.
- 57 Landbouwschap pidas aiapidajate huvides NV Nederlandse Gasunie de Groningena (Madalmaad) läbirääkimisi gaasitariifide üle ja teiste hulgas kirjutas alla lepingule, millega kehtestati need tariifid, mille komisjon tunnistas ühisturuga kokkusobimatuks abiks asjaomase otsusega, mis oli sellesama Landbouwschapi esitatud hagi esemeks. CIRFS oli aga sünteetiliste kiudude peamisi rahvusvahelisi tootjaid koondav ühendus, kes oli komisjoni arutelupartner ja pidas temaga läbirääkimisi sünteetiliste kiudude sektoris abi andmise „korra” kehtestamise üle, mille alusel komisjon võttis vastu CIRFS-i poolt hiljem vaidlustatud otsuse, milles leidis, et liikmesriigi poolt teatud äriühingule antavast teatud abist ei ole vaja eelnevalt teatada.

- 58 Seega ametlikus kontrollimenetluses, mille tulemusena võeti vastu 20. jaanuari 1999. aasta otsus, ei tohi ARE rolli, mis ei väljunud EÜ artikli 88 lõikega 2 asjassepuutuvatele isikutele lubatud menetluslike õiguste teostamise piirest, ajada segi Landbouwschapi või CIRFS-i rolliga käesoleva kohtuotsuse punktis 56 nimetatud juhtudel, st rolliga, mis on piisav selleks, et ühendus kui niisugune eviks kaebeõigust, vaidlustamaks komisjoni poolt EÜ artikli 88 lõike 2 või 3 alusel vastu võetud otsust, mis on adresseeritud teistele õigussubjektidele kui see ühendus.
- 59 Eelnevat arvestades tuleb tõdeda, et Esimese Astme Kohus rikkus õigusnorme, kui ta leidis, et vaidlustatud otsus puudutab ARE-t isiklikult selles osas, milles ta tugineb oma kaebeõigusele, kuna nimetatud otsus mõjutab tema läbirääkijaseisundit.
- 60 Seega tuleb viienda väitega nõustuda.
- 61 Kuna apellatsioonkaebuse neljanda ja viienda väitega nõustumine tähendab seda, et vaidlustatud otsuse peale ARE poolt esitatud hagi — mis rajaneb eeldusel, et nimetatud otsus puudutab seda ühendust isiklikult — vastuvõetavuse tingimused ei ole täidetud või vähemalt ei ole nende täitmine tõendatud, siis tuleb edasikaevatud kohtuotsus tühistada.
- 62 Sellest tulenevalt ei ole apellatsioonkaebuse viit ülejäänud väidet vaja uurida.

Hagi vastuvõetavus

- 63 Euroopa Kohtu põhikirja artikli 61 esimese lõigu teise lause kohaselt võib Esimese Astme Kohtu otsuse tühistamise korral Euroopa Kohus ise teha asja suhtes lõpliku kohtuotsuse, kui menetlusstaadium lubab.
- 64 Käesolevas kohtuasjas on tegu sellise juhtumiga.
- 65 Fakt on see, et ARE ei ole tegelikult sõnaselgelt taotlenud vaidlustatud otsuse tühistamist põhjusel, et komisjon rikkus EÜ artikli 88 lõikes 2 sätestatud ametliku kontrollimenetluse algatamise kohustust või et rikuti selles sättes ette nähtud menetluslikke tagatisi. Vaidlust ei ole ka selles, et nimetatud ühendus ei ole Esimese Astme Kohtus erinevates menetlusstaadiumides selle menetluse algatamise küsimust tõstatanud ega osutanud sellega seotud kohtupraktikale.
- 66 Lisaks tuleb tõdeda, et vastuses apellatsioonkaebusele möönis ARE ise, et Esimese Astme Kohus piiras tema esialgse taotluse eset, et parandada õiguslik viga, mille ta vaidlustatud otsuse menetluslikul kvalifitseerimisel oli teinud. Nimetatud ühendus oli tõesti esialgu selle otsuse vaidlustanud, pidades seda varasema ametliku kontrollimenetluse lõpetamist kinnitavaks otsuseks, millega muudetud abimeetmed on saanud lõpliku loa. Ta tunnistas, et Esimese Astme Kohus käsitles vaidlustatud otsust õigustatult kui otsust, mis lõpetab EÜ artikli 88 lõikes 3 sätestatud riigiabi kontrollimenetluse eelkontrolli faasi. Seega oleks menetlusökonoomia põhimõttega kooskõlas, kui Esimese Astme Kohus käsitleks tema taotlust nii, nagu oleks see suunatud ametliku kontrollimenetluse algatamata jätmise vastu.

- 67 Neil asjaoludel tuleb tõdeda, et Esimese Astme Kohtule esitatud hagiavalduses, mis taotleb vaidlustatud otsuse tühistamist, ei püüdnud ARE vaidlustada EÜ artikli 88 lõikes 2 sätestatud menetluse algatamata jätmist ega nõuda sellest sättest tulenevate menetluslike õiguste kaitset.
- 68 Tegelikult püüdis ARE oma hagiga saavutada vaidlustatud otsuse tühistamist sisulistel põhjustel.
- 69 Seega ei piisa hagi vastuvõetavaks tunnistamisel ainuüksi asjaolust, et ARE-t võib pidada asjassepuutuvaks isikuks EÜ artikli 88 lõike 2 tähenduses. Ta peab veel näitama, et ta on erilises olukorras eespool viidatud kohtuotsuse Plaumann *v.* komisjon mõttes.
- 70 Antud juhul saab ARE-t, mis on teatud kategooria isikute kollektiivsete huvide kaitseks asutatud ühendus, vaadelda otseselt ja isiklikult puudutatud isikuna eespool viidatud kohtuotsuse Plaumann *v.* komisjon mõttes vaid juhul, kui vaidlustatud otsuses käsitletud abimeetmed mõjutavad oluliselt tema liikmete seisundit turul (vt selle kohta eespool viidatud otsus kohtuasjas Cofaz *jt v.* komisjon, punktid 22–25, ja määrus eespool viidatud kohtuasjas Sveriges Betodlars *ja* Henrikson *v.* komisjon, punkt 45).
- 71 Käesolevas kohtuasjas ei ole tegu sellise juhtumiga.

- 72 Isegi kui eeldada, nagu ilmneb edasikaevatud kohtuotsuse punktides 54 ja 60, et mõned ARE liikmed on ettevõtjad, keda võib vaadelda kui kompenseerimisega seega kehtestatud abi saajate otseseid konkurente, ja seega mõjutab vaidlustatud otsus paratamatult nende konkurentsiseisundit, siis sellest ei järeldu, et kõnealuse abi andmine mõjutab oluliselt nende seisundit turul, siis võiks möönda, nagu ilmneb edasikaevatud kohtuotsuse punktist 55, et maa omandamise kavaga soodustatud isikute konkurentidena võib vaadelda kõiki Euroopa Liidu põllumajandustootjaid.
- 73 Järelikult ei saa ARE-t pidada vaidlustatud otsusest otseselt puudutatud isikuks.
- 74 Seega tuleb nõustuda vastuvõetavuse vastuväitega, mille komisjon Esimese Astme Kohtus ARE hagi vastu esitas, ja selle tulemusena tuleb hagi jätta läbi vaatamata.

Kohtukulud

- 75 Kodukorra artikli 122 esimese lõigu alusel, kui apellatsioonkaebus on põhjendamatu või kui see on põhjendatud ja Euroopa Kohus teeb ise kohtuasjas lõpliku otsuse, otsustab ta kohtukulude jaotuse. Vastavalt kodukorra artikli 69 lõike 2 esimesele lõigule, mida kodukorra artikli 118 alusel kohaldatakse apellatsioonkaebuste suhtes, on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Kuna komisjon on kohtukulude hüvitamist nõudnud ja ARE on kohtuvaidluse kaotanud, tuleb temalt välja mõista kahe kohtuastme kohtukulud.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

- 1. Tühistada Euroopa Ühenduste Esimese Astme Kohtu 5. detsembri 2002. aasta otsus kohtuasjas T-114/00: Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum v. komisjon.**
- 2. Jätta Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum eV poolt Euroopa Ühenduste Esimese Astme Kohtule esitatud hagi komisjoni 22. detsembri 1999. aasta otsuse riigiabi lubamise kohta EÜ asutamislepingu artiklite 87 ja 88 (endised artiklid 92 ja 93) alusel tühistamise nõudes vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata.**
- 3. Mõista kahe kohtuastme kohtukulud välja Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum eV-lt.**

Allkirjad